

NAȚIONAL-COMUNISMUL ȘI RECUPERAREA UNUI SIMBOL: SĂRBĂTORIREA, LA BLAJ, A 120 DE ANI DE LA REVOLUȚIA PAȘOPTISTĂ (1968)

Zevedei-Ioan DRĂGHIȚĂ*

Alăturarea conceptelor „național”, respectiv, „comunism”, pare la prima vedere ca fiind nefirească, dar împletirea lor a devenit vizibilă în ultimii ani ai conducerii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și a avut drept scop legitimarea regimului comunist din România, în contextul tentativelor de desprindere de sub tutela Moscovei. Această reorientare doctrinară din interiorul Partidului Comunist Român s-a păstrat și după preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu.

Astfel, „naționalismul” și „națiunea”, respinse în anii stalinismului, considerate rezultate ale ideologiei burgheze, s-au impus ca esențiale în procesul de regândire a unei identități naționale în interiorul retoricii comuniste. Au fost preluate teme ale naționalismului românesc din perioada interbelică și s-a acceptat ca o parte din intelectualitatea formată atunci să fie readusă în activitate (în schimbul a numeroase concesii făcute regimului). Prin aceasta s-au constituit condițiile conturării noului naționalism (a național-comunismului) și a formării noilor generații de intelectuali care l-au aplicat. Astfel, s-a ajuns ca istoria, literatura, arta și patrimoniul cultural să fie naționale ca formă și socialist-comuniste ca fond.

Din perspectiva subiectului nostru, considerăm că național-comunismul a avut în vedere două idei fundamentale: a latinității (promovată de Școala Ardeleană) și a idealului unității naționale promovat sistematic începând cu anul 1848. La Blaj, important centru al conștiinței naționale românești, acestea s-au manifestat în mod vizibil. Or, tocmai acest aspect, credem, a determinat readucerea orașului de pe Târnave în atenția propagandei comuniste. În investigația de față prezentăm un studiu de caz care reflectă tocmai această ecuație.

Pentru marcarea momentului revoluționar pașoptist, Comitetul Județean al Partidului Comunist Român, prin Comitetul pentru Cultură și Artă al județului Alba, a hotărât derularea, încă de la începutul anului 1968, a unor ample acțiuni și manifestări atât în Blaj, cât și pe întregul teritoriu al județului Alba, recent înființat, care să culmineze cu spectacolul și adunarea populară de pe Câmpia Libertății. Dintre acestea amintim: așezarea de plăci comemorative și busturi ale diferitelor personalități implicate în revoluția de la 1848, organizarea unei expoziții tematice în cadrul Muzeului din Blaj, susținerea de conferințe, expuneri, prelegeri despre „importanța revoluției burghezo-democratice de la 1848 precum și despre viața și activitatea eroilor revoluției” care să se desfășoare în uzine și fabrici (Uzina Mecanică Cugir, Întreprinderea „Refractara” Alba Iulia, Combinatul de

* Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național Alba; e-mail: dei70@yahoo.com.

Industrializare a Lemnului Blaj), difuzarea, săptămânal, la stațiile de radioficare ale județului a rubricii „Anul revoluționar 1848”¹ etc.

De asemenea, s-a decis ca tot acum să se desfășoare

„[...] programe artistice consacrate aniversării revoluției de la 1848 cu largă participare a tuturor formațiunilor artistice din județul Alba, aparținând sindicatelor, caselor de cultură, școlilor, organizațiilor pionerești, cooperatie și unităților militare”.

În ceea ce privește repertoriul, au fost recomandate poeziile semnate de George Coșbuc, Octavian Goga, Aron Cotruș sau poeții contemporani Alexandru Andrițoiu, Ion Brad și Ioan Alexandru. Dintre operele dramaturgice au fost agreate *Se face ziuă* (Zaharia Bârsan), *Iancu la Hălmagiu* (Paul Everac) și *Avram Iancu* (Lucian Blaga)².

Totodată, propaganda de partid a folosit în mod abil oameni onești, profesioniști în domeniul lor de activitate, care au publicat în ziarul local, la rubrica *1848 - anul marelui seism social*, o serie de articole în care erau prezentate evenimentele și oamenii anului 1848. Dintre semnatarii acestor articole îi amintim pe: Ștefan Manciulea³, Ștefan Pascu (Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj), Eugen Hulea (Muzeul din Alba Iulia), Mihail Dan (profesor universitar, Universitatea din Cluj), Alexandru Popa (director al Muzeului din Alba Iulia), Gheorghe Anghel (Muzeul din Alba Iulia), Toader Ionescu (lector la Universitatea din Cluj), Ion Ranca (director al Arhivelor Statului Târgu-Mureș), prof. Ioan Truță, Victor Mesaroș (profesor la Abrud), Traian Gligor (profesor la Roșia Montană) și alții. Evident că au fost făcute, la sugestia „organelor de partid și de stat” sau chiar din proprie inițiativă (pentru a da bine), unele concesii (mai mult sau mai puțin consistente – căci era vorba de viața și locul de muncă al fiecăruia), fără însă a prejudicia, iremediabil, adevărul istoric⁴.

Nu au lipsit nici articole clare de propagandă în care au fost accentuate ideile și tezele preluate din documentele oficiale ale Partidului Comunist Român. De pildă, Dumitru Mircea (redactor șef al revistei *Tribuna*) considera în articolul său că

„Blajul, atât de frumos azi, e etern prin ceea ce a dat țării și încă mai poate să dea. În noua noastră configurație spirituală răsună cu mare putere zvonul istoriei trecute care se continuă și se împlinește prin noi”⁵.

În aceeași notă a fost și articolul *Strălucirea Blajului contemporan*, semnat de Virgil Sîngereanu, acolo unde a fost prezentat Blajul anului 1968, creație a

¹ ACCAJA, dosar „Serbările festive Blaj - 1968” (astăzi în arhiva Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Alba), f. 101.

² Filonescu 1968, p. 1.

³ Între iunie 1961 și începutul anului 1964, Ștefan Manciulea a fost închis ca deținut politic la Penitenciarul Gherla, după care, până în 1969, a fost angajat ca om de serviciu la Spitalul TBC din Blaj.

⁴ Ionescu 1968, p. 1-2; Truță 1968, p. 1-2; Anghel 1968, p. 1-2; Manciulea 1968a, p. 1; Manciulea 1968b, p. 1, 3; Pascu 1968, p. 1, 3; Hulea 1968, p. 1-2; Dan 1968, p. 2; Popa 1968, p. 2; Truță 1969, p. 1-2.

⁵ Mircea 1968, p. 1.

comunismului contemporan, cu elevii și Combinatul de Industrializare a Lemnului⁶.

La Blaj, centrul evenimentelor, s-au pregătit conferințe pe următoarele teme: „Blajul oraș istoric și cultural”, „Pronunciamentul de la Blaj”, „Idealurile generației de la 1848”, „Orașul nostru ieri și azi”⁷ și altele. Tot acum, în vederea marcării momentului, s-a organizat concursul „Cine știe, câștigă” pe tema *Anul revoluționar 1848*, la care au participat elevii din școlile de la Blaj (au ieșit câștigători elevii Maria Palcu și Agneta Bereș de la Liceul „Jacob Mureșianu”, precum și Nicolae Pușcaș, de la Liceul Agricol)⁸.

La rândul său, Consiliul Popular Orășenesc Blaj a stabilit din timp un colectiv care să se ocupe de pregătirea orașului în vederea bunei desfășurări a serbărilor. În fruntea lui a fost așezat, așa cum se obișnuia, secretarul de partid, iar în calitate de membri toți directorii și persoanele cu funcții din oraș, astfel încât deciziile să se adopte în cunoștință de cauză și să fie aplicate conform directivelor de partid⁹. În acest context, Comitetul Executiv al Consiliului Popular al orașului Blaj, în memoriul din 19 martie 1968, înaintat autorităților județene și centrale, sublinia necesitatea realizării, de urgență, a unor lucrări care să pună în valoare orașul și locurile lui istorice, dar și finalizarea casei de cultură. S-a fixat și un plan de măsuri care prevedea realizarea următoarelor obiective: repararea rigolelor de pe străzile Clujului și Tudor Vladimirescu, construirea unui podeț de intrare pe Câmpul Libertății, zugrăvirea stațiilor CFR Blaj și Câmpul Libertății, asanarea Câmpului Libertății „prin umplutură de pământ și rumeguș”, plantarea a 1000 de ploi și sălcii, repararea gardului împrejmuitor, consolidarea tribunei, plantarea de flori, prelungirea conductei de apă, asigurarea iluminatului, amenajarea de posturi telefonice și a unei stații de amplificare pe Câmpul Libertății, realizarea unui drum de acces spre muzeu prin parcul „Avram Iancu”, repararea și zugrăvirea clădirii muzeului (Palatul Cultural), amenajarea parterului muzeului în vederea instalării bibliotecii documentare, terminarea lucrărilor la Biserica „Sfinții Arhangheli” (Biserica Greco-Catolică) și curățarea cimitirului (aici sunt înmormântați Timotei Cipariu, Ioan Micu Moldovan, Axente Sever, mitropolitul Alexandru Sterca Șuluțiu). S-a mai propus așezarea unor plăci comemorative pe locurile legate de anul 1848, amenajarea expoziției tematice 1848, confecționarea unui panou color

⁶ Sîngereanu 1968, p. 1.

⁷ ACCAJA, dosar „Serbările festive Blaj - 1968”, f. 101.

⁸ *Unirea*, I, nr. 79, din 21 mai 1968, p. 4.

⁹ Acesta a fost alcătuit din: Marcel Bosînceanu (secretarul Comitetului Orășenesc al PCR Blaj), Dumitru Luca (locuitor-secretar), Ștefan Kucsinschi (vicepreședintele Consiliului Popular Orășenesc Blaj), Emil Samson (președintele Comitetului de Cultură și Artă), Mircea Simionovici (director al Combinatului de Industrializare Lemnului), Mihai Dragoș (director al Întreprinderii de Gospodărire Comunală și Locală), Ioan Mihailescu (director al Organizației Comerciale Local-Mixt), Laurențiu Raica (director al Liceului „Jacob Mureșianu”), Iosif Mihailescu (director al Grupului Școlar Forestier), Ioan Pătru (director al Stațiunii de Mașini și Tractoare), Ioan Sălăjan (șef Regulator Circulație Mișcare – CFR), Imre Augustin (secretar UTC), Martin Szaca (președintele Comitetului de Sport și Cultură), Pompei Birlea (muzeograf), Dumitru Drăgan (comandantul miliției), Remus Galoș (director IAS), Iuliu Maior (director al Spitalului Unificat), Nicolae Trif (președintele Cooperativei „Înfrățirea”), Victor Fodor (responsabilul stației de radioficare), Ion Tatu (șef de coloană la Întreprinderea Regională de Transporturi Auto).

cu prezentarea locurilor istorice din Blaj și a trei hărți turistice așezate la intrarea în oraș, pregătirea a 10 ghizi voluntari care să-i îndrume pe participanții la manifestări și chiar transferarea fondul vechi de carte blăjeană de la Filiala Cluj a Academiei, în vederea reorganizării bibliotecii documentare a orașului¹⁰.

Evident că toate aceste pregătiri au presupus un anumit cost financiar, pe care propaganda Partidului Comunist Român, în căutarea „identității naționale”, s-a arătat dispusă să-l achite. Astfel, în prima fază s-au alocat 430000 lei, jumătate din sumă fiind destinată pentru achiziționarea a 401 scaune pentru casa de cultură, iar 200000 pentru Câmpul Libertății și, respectiv, amenajarea expoziției tematice 1848¹¹.

Trebuie să recunoaștem că multe din aceste propuneri au fost cu adevărat bune și necesare pentru orașul care a cunoscut, după 1948, o lungă perioadă de ostracizare tocmai datorită trecutului său istoric. Ele arată intenția autorităților comuniste de a camufla o anumită realitate care încă doare, dar și dorința lor de a reînvia o tradiție, cel puțin locală, de sărbătorire a momentului 1848 și, mai ales, a adunării din 3-5/15-17 mai 1848, care să fie așezată propriilor scopuri propagandistice.

Expoziția tematică dedicată evenimentului a fost plasată sub responsabilitatea lui Pompiliu Bîrlea și a lui Octavian Rotaru. Insistăm asupra planului ei tematic pentru că aceasta redă elementele principale și perspectivele pe care le-a reținut și repetat istoriografia comunistă asupra revoluției pașoptiste. Expoziția urma să cuprindă trei mari segmente: I. Revoluția de la 1848 în Moldova, unde trebuiau să-și găsească locul exponate precum: portretele revoluționarilor moldoveni, imagini cu adunarea de la Hotel „Petersburg”, Petițiunea-proclamație, articole din presă, texte explicative cu privire la începutul revoluției și desfășurarea ei în Moldova; II. Revoluția de la 1848 în Transilvania, cu exponate precum: cuvântările lui Simion Bărnuțiu și ale lui Aron Pumnul, fotocopii ale proceselor verbale, harta satelor iobagiale dintre cele două Țârnave, imagini cu adunarea de la Blaj, documente programatice, portretele revoluționarilor, articole din presă (*Organul național, Organul luminării, Foae pentru minte inimă și literatură, Gazeta Transilvaniei*), arme ale revoluționarilor, portrete ale revoluționarilor din Moldova refugiați la Brașov care au participat la adunarea de pe Câmpul Libertății și III. Revoluția de la 1848 din Țara Românească cu exponatele: portretul lui Nicolae Bălcescu, la care se adăugau și cele ale altor revoluționari din Țara Românească, guvernul provizoriu, Proclamația de la Islaz, ziarele *Pruncul român* și *Poporul suveran*, momentul Ana Ipătescu, lupta pompierilor din Dealul Spirii, texte explicative privind desfășurarea revoluției, activitatea guvernului provizoriu și urmările revoluției¹².

Pe același palier, s-a stabilit organizarea unei sesiuni de comunicări de către subfiliala Blaj a Societății de Științe Istorice și Filologice din Republica Socialistă România, cu susținerea filialelor din Alba Iulia și Cluj. Ea s-a desfășurat în ziua de

¹⁰ ACCAJA, dosar „Serbările festive Blaj - 1968”. Plan de măsuri privind aniversarea a 120 de ani de la revoluția din 1848 în orașul Blaj, f. 51-56, 116-117.

¹¹ *Ibidem*. Anexa Fonduri, f. 57-58.

¹² *Ibidem*. Planul tematic al Expoziției 1848, f. 22-23.

duminică, 5 mai 1968, fiind chemați să participe profesorii din Blaj, Alba Iulia, Sebeș, Zlatna, Câmpeni, Abrud, Aiud, personalul științific de la Muzeul din Alba Iulia și, evident, nelipsiții activiști de partid. La sesiunea de comunicări a luat parte și istoricul Ștefan Pascu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România și decan al Facultății de Istorie-Filozofie din Cluj, prezența sa girând manifestarea din punct de vedere științific și politico-ideologic. Dintre comunicările rostite, se pot enumera: Ștefan Pascu, *Rolul Blajului în Revoluția de la 1848*; Ștefan Manciulea, *Simion Bărnuțiu și anul 1848*; Eugen Hulea, *Personalitatea lui Avram Iancu*; Gheorghe Anghel, *Petru Dobra prefect de Zlatna*; Nicolae Albu, *Învățători participanți la revoluția de la 1848*¹³. Întreaga manifestare a fost așezată sub auspiciile ideologice specifice vremii (a participat Ioan Stoica, secretar al Comitetul Județean Alba al Partidului Comunist Român), dar, totodată, s-au depus eforturi ca sesiunea să-și păstreze ținuta științifică atât prin temele abordate, cât și prin personalitatea celor care le-au susținut.

Odată pornită, mașinăria de propagandă a Partidului Comunist Român s-a dovedit aproape inepuizabilă din punctul de vedere al ideilor și inițiativelor. Comitetul pentru Cultură și Artă Alba, în vederea realizării unei mai mari întinderi a sărbătoririi anului 1848, a propus, așa după cum am precizat mai sus, amplasarea de plăci comemorative care să marcheze locuri și momente ale revoluției de la 1848. Asemenea însemne trebuiau așezate la Blaj, Ocna Mureș, Mihalț, Zlatna, strâmtoarea Buceș, Cricău, Sâncrai-Noșlac, pe Dealul Mare, precum și la podul Bolfu¹⁴. Totodată, s-a recomandat restaurarea crucii aflată în localitatea Mesentea, cea care amintește de moartea tragică a preotului Vasile Pop, ucis în 1848, și pe care sunt săpate următoarele versuri: „În al pământului sân/Doarme leul cel bătrân”, refacerea monumentului Pax din Presaca Ampoiului, aflat atunci într-o stare foarte proastă¹⁵. La Câmpeni s-a cerut înlocuirea statuii ecvestre a lui Avram Iancu, care pare a fi „total necorespunzătoare”¹⁶. La Ighiel trebuia renovată placa comemorativă ridicată în amintirea locuitorilor satului care s-au refugiat în pădure la trecerea trupelor maghiare¹⁷. Chiar la o privire sumară este evident faptul că aparatul de propagandă a urmărit atingerea a cel puțin două scopuri: resuscitarea sentimentului național foarte puternic la românii din Ardeal și, respectiv, utilizarea acestui orizont de așteptări în folosul regimului comunist care s-a dorit a fi adus, astfel, mai aproape de trăirile naționale adevărate ale românilor.

În aceeași notă, s-a hotărât realizarea unor monumente care să marcheze oameni și locuri legate de anul 1848. Astfel, s-a decis ridicarea unui bust „Cloșca” la Cărpiniș, a unui bust „Axente Sever” la Aiud, precum și unul care să-l reprezinte

¹³ Pătrășcanu 1968, p. 1-2.

¹⁴ ACCAJA, dosar „Serbările festive Blaj - 1968”. Propuneri de plăci comemorative ce urmează a fi amplasate în cinstea evenimentelor de la 1848, f. 13-14, 39.

¹⁵ *Ibidem*. Propuneri pentru locurile și localitățile unde pot fi fixate și renovate plăci comemorative amintind de lupta revoluționarilor și de activitatea eroilor revoluției de la 1848, f. 17-18, 24-25.

¹⁶ Această propunere cu privire la înlocuirea statuii lui Avram Iancu a fost adusă în discuție, probabil, datorită faptului că statuia în cauză, opera sculptorului Ion Dimitriu-Bârlad (definitivată în cursul anului 1927 și dezvelită la 10 mai 1930) aparține orașului Târgu Mureș, fiind mutată la Câmpeni în urma Dictatului de la Viena. Probabil se intenționa relocarea ei pe vechiul amplasament.

¹⁷ ACCAJA, dosar „Serbările festive Blaj - 1968”, f. 94-97.

pe Avram Iancu, în comuna Avram Iancu, a unui portret monumental „Sava Henția” ce urma să fie dat Muzeului din Sebeș, a portretului monumental „Simion Bărnuțiu” pentru Muzeul din Blaj, a unei figuri sculpturale „Avram Iancu” (amplasată la Blaj, fără a fi însă stabilită locația exactă) și a unui monument închinat revoluției de la 1848, numit „Monumentul răscoalelor” care să fie ridicat la Abrud¹⁸. Dintre aceste propuneri, în anul 1968 nu s-a reușit decât realizarea bustului lui Avram Iancu (autor Romul Ladea) așezat chiar în centrul comunei, în apropierea școlii. Bustul lui Cloșca de la Cărpiniș a fost inaugurat abia în 1975 (autor E. Cocan) în urma hotărârii Cancelariei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, nr. 416, din 10 martie 1975, iar cel al lui Sava Henția (sculptor T. Panait) s-a instalat în același an, dar în centrul satului natal al pictorului, Sebeșel, ca urmare a hotărârii Secretariatului Comitetului Central al Partidului Comunist Român, 4760/26 decembrie 1972. Bustul lui Axente Sever a ajuns la Blaj (autor Alexandru Crișan) în fața casei de cultură, fiind inaugurat în 1970. Cât privește „Monumentul răscoalelor” de la Abrud, acesta s-a redus doar la bustul lui Ioan Buteanu (sculptor Horea Flămându) din centrul orașului, operă finalizată în 1973.

Propaganda comunistă nu a uitat nici aspectele populare ale sărbătorii. Toate manifestările au avut loc, la decizia organelor centrale ale Partidului Comunist Român, numai pe Câmpia Libertății. În fața Catedralei Greco-Catolice a Blajului s-a interzis orice eveniment, evitându-se astfel, de către regimul ateist, asocierea cu biserica, mai ales greco-catolică, și tot ceea ce aceasta reprezintă. A fost mobilizat un număr însemnat de oameni, precum și de coruri, fanfare, formații de dansuri, echipe de fluierași, tarafuri din întreg județul Alba. Doi regizori, trimiși de la București, ajutați de Mircea Mușat, împreună cu activiștii de partid de la județ și din Blaj au avut grijă de modul de organizare al manifestărilor. Câmpul Libertății a fost înconjurat cu steaguri tricolore și roșii, ghirlande de flori și frunze. Tribuna oficială a avut în partea stângă drapelul revoluționarilor de la 1848, în dreapta un medalion cu inscripția „*CXX Virtus romana rediviva*”, iar în mijloc au fost consemnată perioada 1848-1968. Oamenii prezenți (aduși) pe Câmpul Libertății au fost plasați în careuri pe localități, redând imaginea Adunării de la Blaj din 1848. Avram Iancu, interpretat de un actor, în salve de tun, dangăte de clopot și chemări din tulnice (înregistrate pe bandă) a urat bun venit conducerii de stat și de partid. În fruntea delegației s-au aflat Ion Gheorghe Maurer (membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, președinte al Consiliului de Miniștri), János Fazecaș (membru al Comitetului Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri), Manea Mănescu (membru supleant al Comitetului Executiv, secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Român), Pompiliu Macovei (președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă). Au urmat cuvântările obligatorii, după tipicul bine știut: Marcel Boșinceanu, secretar al Comitetului Orășenesc al Partidului Comunist Român Blaj – cuvântul de deschidere; prim-secretarul Comitetului Județean Alba al Partidului Comunist Român, George Homoșteanu; Irina Manea, profesoară de la un liceu din Blaj;

¹⁸ *Ibidem*, f. 37. Propuneri pentru monumentele ce urmează a fi amplasate și începute în anul 1968, în diferite localități ale județului Alba.

Vasile Biriș, muncitor la Combinatul de Industrializare a Lemnului Blaj; Ismail Ladislau, directorul Liceului „Bethlen Gábor” Aiud; Ionaș Popa, președintele Cooperativei Agricole de Producție Bălcaci și deputat în Marea Adunare Națională. La sfârșit și-a prezentat cuvântarea Ion Gheorghe Maurer¹⁹. Actorii de la Teatrul de Stat din Brașov au reconstituit câteva momente de la Adunarea de pe Câmpul Libertății, iar cei de la Teatrul de Stat din Cluj au prezentat fragmente din piesa „Avram Iancu” a lui Lucian Blaga. Corurile caselor de cultură din Blaj, Alba Iulia, Aiud și Sebeș, a liceelor Pedagogic și Teoretic din Blaj, a clubului sindicatelor de la Uzina Metalurgică din Cugir și cel din Mănărade au interpretat *Te cânt partid, Pe Câmpul Libertății, Deșteaptă-te Române* și *Trei culori* (timp în care întreaga adunare flutura stegulețele de culoare roșie, galbenă și albastră)²⁰.

După această etapă, oarecum oficială, a urmat marea petrecere populară, cu cântece și voie bună, susținute de ansamblurile și formațiile folclorice, cu un repertoriu dinainte stabilit. De pildă, formația din Sebeș a interpretat *Învărtita* și *Hațegana*, cea din Căpâlna *Purtata fetelor*, iar cea din Vinerea *Călușerul*. Evident, după un clișeu deja consacrat, nu au fost uitați maghiarii și sașii („naționalitățile conlocuitoare”), pe scenă regăsindu-se formațiile de dansuri de la Lopadea Nouă și Petrești. Au urmat întrecerile sportive precum ștafeta, „fuga în sac” (la care au participat peste 200 de băieți de la liceele „Andrei Mureșianu”, „Agricol” și „Industrial” din Blaj), gimnastică cu baloane, cu panglici și cu eșarfe²¹.

Corespondenții *Agerpresului* (Gheorghe Secuiu, Stelian Constantinescu, Traian Catinceanu) și ai ziarului *Unirea* (Gheorghe Jurcă, Mircea Munteanu, Virgil Sîngereanu) au prezentat manifestările de la Blaj în stilul specific presei comuniste. Cei de la Alba Iulia, prin titluri precum *Un uriaș moment viu, Coboară munții ...*, *Trimși de străbuni*, au dorit să transmită, printr-un limbaj bombastic, imaginea falsă a românilor plini de emoție și sentimente patriotice, dornici să participe la tot acest spectacol regizat de propaganda comunistă.

„[...] de pe crestele înzăpezite și văile în care șerpuiesc ape multe din țara de frumuseți și legendă, au coborât pe Câmpul Libertății tineri cu fețe surâzătoare și moșnegi cu plete cărunte”²².

Întreaga manifestare populară a fost descrisă în mod feeric, frizând irealul, ca o înfrățire necondiționată și veșnică a participanților, recunoscători, și prin ei, a întregii țări:

„Vedem și acum fluturând drapelul revoluției de la 1848 ridicat în mijlocul câmpiei pe un mare pavilion, privirile pline de pioșenie ațintite spre el ale celor 40000 de oameni aducând omagiul lor fierbinte strămoșilor, focurile de la Crucea lui Iancu, artificiiile tricolore îmbrățișând Câmpia Libertății într-un Curcubeu strălucitor,

¹⁹ *Unirea*, I, nr. 84, din 10 mai 1968, p. 1-2.

²⁰ ACCAJA, dosar „Serbările festive Blaj - 1968”. Programul desfășurării adunării populare și a manifestărilor cultural-artistice de la Blaj, consacrate sărbătoririi a 120 de ani de Revoluția din 1848, p. 1.

²¹ *Ibidem*, p. 2-4.

²² *Unirea*, I, nr. 84, din 10 mai 1968, p. 1-2.

horele, ceardașurile și polcile dansatorilor din Sebeș, Vinerea, Stremț, Zlatna și Abrud²³.

Ulterior, după anul 1968, în stilul specific național-comunismului, sărbătorirea anului 1848 a continuat, denaturându-se însă în mod consistent. Întregul eveniment a fost transformat în anexă a mesajului aparatului propagandistic al Partidul Comunist Român. De pildă, în 1973, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă l-a trimis la Blaj pe vicepreședintele său, Ion Brad, pentru a superviza și accelera pregătirile manifestărilor cultural-artistice care urmau a marca împlinirea a 125 de ani de la revoluția de la 1848. Acestea trebuiau să se desfășoare pe Câmpul Libertății, în prezența lui Nicolae Ceaușescu. După cum mărturisește Ion Brad, pe câmpie trebuiau să fie strânși 40000 de participanți, aduși cu trenul și cu autobuzele din satele și orașele din apropiere (această sarcină a căzut pe umerii lui Gheorghe Pană, secretar cu probleme organizatorice al Comitetului Central al Partidului Comunist Român și George Homoșteanu, prim-secretar al Comitetului Județean Alba al Partidului Comunist Român). Cu această ocazie s-a demarat organizarea expoziției permanente a Muzeului din Blaj în cadrul castelului mitropolitan, iar în clădirea administrativă a Mitropoliei Greco-Catolice, aflată în curtea castelului, s-a amenajat localul Bibliotecii Documentare „Timotei Cipariu”. De asemenea, se dorea completarea cu noi busturi a grupului statuar de pe Câmpia Libertății. Activitatea de pregătire a expoziției permanente a muzeului blăjean a fost coordonată de Iulian Antonescu, care, împreună cu specialiștii de la Muzeul Unirii din Alba Iulia, au stabilit tematica expoziției cunoscută de toată lumea (vechea tiparniță și cărțile tipărite acolo, Școala Ardeleană etc.)²⁴. Toate aceste pregătiri au fost zadarnice, căci din cauza precipitațiilor abundente, vizita lui Nicolae Ceaușescu a fost contramandată și programată pentru anul următor²⁵.

Sentimentul de manipulare, de superficialitate, de silă și chiar revoltă față de asemenea manifestări, a crescut în rândul populației, odată cu înaintarea spre anul 1989, direct proporțional cu grandomania și cultul personalității soților Ceaușescu. Adunările populare consacrate unor aniversări istorice sau realizate cu ocazia celebrelor vizite de lucru, din ce în ce mai dese, s-au transformat în dovezi ale iubirii și susținerii conducătorului de către poporul supus, fapt pentru care politrucii vremii nu s-au jenat să folosească orice mijloace pentru a-l atinge, în primul rând declarativ. În acest fel, până în 1989, absolut toate trăirile naționale au fost pervertite, infestate și golite de conținut.

National-Communism and the Recovery of a Symbol: The 120th Anniversary of the 1848 Revolution Celebrated in Blaj (1968)

(Abstract)

The end of the sixth decade of the last century marked an ever clearer change of attitude in the Romanian Communist Party leaders regarding important moments of powerful symbolism in our

²³ Jurcă 1968, p. 2.

²⁴ Popescu, Josan 1973, p. 781-792 (în acest articol este descrisă expoziția permanentă reorganizată cu prilejul sărbătoririi a 125 de ani de la revoluția pașoptistă).

²⁵ Brad 2004, p. 126-128.

history, distorting them to serve their ideology. The first steps on this road were taken at the end of the 1950's, 1968 being the turning point in a process where historic national events got exploited and perverted, mocked and slowly emptied of content, under the negative influence of Nicolae Ceaușescu's personality cult. In the present investigation, we want to present a case study that reflects the equation just above those historians created and accepted. We are talking about the organization in Blaj in 1968, under national-communism, the celebration of the year 1848 with all the significance it carried with it. To mark the Revolution of 1848, the party and state apparatus decided to organize extensive manifestations that were to include the show and popular assembly on *Câmpia Libertății*, unveiling of commemorative plaques and busts depicting various personalities involved in the Revolution of 1848, themed exhibitions at the museum in Blaj, etc.

After 1968, in true national-communist style, the celebrations dedicated to the Revolution of 1848, continued but underwent a constant distortion and became adjacent to the Romanian Communist Party propaganda machine. As the year 1989 approached, the feeling of manipulation, shallowness, loathe and even rebellion grew in direct proportion to Ceaușescu's megalomania and the personality cult of the Ceaușescu.

Abrevieri bibliografice

- ACCAJA - Arhiva Comitetului pentru Cultură și Artă al Județului Alba.
 Anghel 1968 - Gheorghe Anghel, *Axente Sever, erou al Revoluției*, în *Unirea*, I, nr. 50, din 16 aprilie 1968.
 Brad 2004 - Ion Brad, *Blajul nostru cel de toate zilele*, București, 2004.
 Dan 1968 - Mihail Dan, *Cadrul european al revoluției*, în *Unirea*, I, nr. 83, din 25 mai 1968.
 Filonescu 1968 - Virgil Filonescu, *Rezonanțe adânci pe plaiurile noastre*, în *Unirea*, I, nr. 54, din 20 aprilie 1968.
 Hulea 1968 - Eugen Hulea, *Personalitatea lui Avram Iancu*, în *Unirea*, I, nr. 83, din 25 mai 1968.
 Ionescu 1968 - Toader Ionescu, *Simon Bărnuțiu - ideolog al Revoluției*, în *Unirea*, I, nr. 50, din 16 aprilie 1968.
 Jurcă 1968 - Gheorghe Jurcă, *Pe Câmpia Libertății după 12 decenii*, în *Unirea*, I, nr. 85, din 28 mai 1968.
 Manciualea 1968a - Ștefan Manciualea, *Adunarea de la Blaj din 30 aprilie*, în *Unirea*, I, nr. 62, din 29 aprilie 1968.
 Manciualea 1968b - Ștefan Manciualea, *Poporul a vorbit cu gasul veacurilor ...*, în *Unirea*, I, nr. 72, din 12 mai 1968.
 Mircea 1968 - Dumitru Mircea, *Blajul etern*, în *Unirea*, I, nr. 80, din 22 mai 1968.
 Pascu 1968 - Ștefan Pascu, *Revoluția de la 1848 și Unirea - două noțiuni simbiotice*, în *Unirea*, I, nr. 82, din 24 mai 1968.
 Pătrășcanu 1968 - Traian Pătrășcanu, *Sesiune științifică festivă consacrată Revoluției de la 1848*, în *Unirea*, I, nr. 67, din 7 mai 1968.
 Popa 1968 - Alexandru Popa, *Alba Iulia în timpul asediului*, în *Unirea*, I, nr. 83, din 25 mai 1968.
 Popescu, Josan 1973 - Stelian Popescu, Nicolae Josan, *Muzeul de istorie din Blaj*, în *ActaMN*, X, 1973, p. 781-792.
 Sîngereanu 1968 - Virgil Sîngereanu, *Strălucirea Blajului contemporan*, în *Unirea*, I, nr. 82, din 24 mai 1968.
 Truță 1968 - Ioan Truță, *Blaj: începuturi ale confruntării*, în *Unirea*, I, nr. 42, din 6 aprilie 1968.
 Truță 1969 - Ioan Truță, *Mărturii ale grandorii adunări*, în *Unirea*, II, nr. 77, din 18 mai 1969.

Cuvinte-cheie: Blaj, revoluția de la 1848, aniversare, 1968, național-comunism, propagandă.

Keywords: Blaj, Revolution of 1848, anniversary, 1968, national-communism, propaganda.

LISTA ABREVIERILOR

AAR-SI	- Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice. București (s. III, 1922-1947).
Academica	- Academica. Academia Română. București.
ACG	- Anuarul Comitetului Geologic. Institutul Geologic al României. București.
ACMI	- Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice. București.
ActaArchHung	- Acta Archaeologica. Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest.
ActaBC	Acta Bacoviensia. Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale. Bacău.
ActaMN	- Acta Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
ActaMP	- Acta Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău. Zalău.
Acta Siculica	- Acta Siculica. Analele Muzeului Național Secuiesc. Sfântu Gheorghe.
ActaZC	- Acta Zoologica Cracoviensia. Institute of Systematics and Evolution of Animals. Kraków.
ADIU	- АРХЕОЛОГИЯ І ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. Kiev.
AÉ	- Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művész-történeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
AHR	- Asiatic Herpetological Research. Chengdu Institute of Biology. Chengdu.
AIIA	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj. Cluj-Napoca (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț”).
AIIAI/AIIX	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași. Iași (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași).
AIIGB	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „George Bariț” Cluj-Napoca. Cluj-Napoca vezi AIIA.
AIIN	- Anuarul Institutului de Istorie Națională. Cluj-Sibiu.
AInf	- Archäologische Informationen. Mitteilungen zur Ur- und Frühgeschichte. Bonn.
Altertum	- Das Altertum, Routledge, part of the Taylor & Francis Group.
Aluta	- Aluta. (Studii și comunicări - Tanulmányok és Közlemények). Sfântu Gheorghe.
AM	- Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. Iași.
AmAnthropol	- American Anthropologist. Washington, D.C.
AnB	- Analele Banatului; serie nouă. Timișoara.
Angustia	- Angustia. Muzeul Carpaților Răsăriteni. Sfântu Gheorghe.
Annales de Paléontologie	- Annales de Paléontologie. Association Paléontologique Française. Paris.

Lista abrevierilor

Antaeus	- Antaeus. Communicationes ex Instituto Archaeologico Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest.
Antiquity	- Antiquity. A Quartely Review of World Archaeology. York.
AntTard	- Antiquité tardive. Revue internationale d'histoire et d'archéologie (IVe-VIIIe s.). Turnhout.
AO	- Arhivele Olteniei. Craiova; serie nouă (Institutul de Cercetări Socio-Umane. Craiova).
APA	- Acta Praehistorica et Archaeologica. Berlin.
APR	- Acta Palaeontologica Romaniae. Romanian Society of Paleontologists. București.
Apulum	- Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia. Alba Iulia.
AR	- Archeologické rozhledy. Praha.
ARA	- Annual Review of Anthropology. Palo Alto.
ArbInstHalle	- Arbeiten aus dem Institut für Vor- und Frühgeschichte der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg.
Archaeologia Bulgarica	- Archaeologia Bulgarica. Sofia.
ArchAustr	- Archaeologia Austriaca. Viena.
ArchHung	- Archaeologia Hungarica, Dissertationes Archaeologicae Musei Nationalis. Budapest.
ArchKözl	- Archaeologiai Közlemények. Pesten.
Argesis	- Argesis. Studii și comunicări. Muzeul Județean Argeș. Pitești.
Arheologija	- Archeologija. Organ na Archeologičeskija Institut i Muzei pri Bulgarskata Akademija na Naukite. Sofia.
ArhRom	- Arhiva Română. Arhivele Statului. București
AȘUAIC-I	- Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Istorie. Iași.
Athenaeum	- Athenaeum. Studi periodice di litteratura e storia dell'antichità. Pavia.
ATS	- Acta Terrae Septemcastrensis. Sibiu.
AUA	- Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Alba Iulia.
AUSB	- Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae, sectio Historica. Budapest.
AusgrabFunde	- Ausgrabungen und Funde. Berlin.
AUVT	- Annales d'Université „Valahia” Târgoviște. Târgoviște.
BA	- Biblioteca de arheologie. București.
BÁMÉ	- A Béri Balogh Ádám Múzeum Évkönyve. Szekszárd.
Banatica	- Banatica. Muzeul de istorie al județului Caraș-Severin. Reșița.
BAR	- British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
BC	- Biblioteca și cercetarea. Cluj-Napoca.
BCH	- Bulletin de correspondance hellénique. L'Institut de correspondance hellénique d'Athènes (continuă Bulletin de l'École française d'Athènes- 1868-1871). Atena.
BCMI	- Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice / Buletinul Comisiei Monumentelor istorice. București.
BCȘS	- Buletinul Cercurilor Științifice Studențești. Alba Iulia.
BerRGK	- Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main.
BG	- Boabe de grâu. București

Lista abrevierilor

BHAB	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara.
BIRSNB	- Bulletin de l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique. Bruxelles.
BMA	- Bibliotheca Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia. Alba Iulia.
BMI	- Buletinul Monumentelor Istorice. București.
BMJT	- Buletinul Muzeului Județean Teleorman. Seria Arheologie. Alexandria.
BMM	- Bibliotheca Musei Marisiensis. Seria Archaeologica. Târgu Mureș.
BMMK	- Békés Megyei Múzeumok Közleményei. Békéscsaba.
BMS	- Bibliotheca Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
BollVerona	- Bollettino del Museo Civico di Storia Naturale di Verona. Verona.
BOR	- Biserica Ortodoxă Română. Patriarhia Română. București.
BR	- Budapest Régiségei. Budapesti Történeti Múzeum. Budapest.
Britannia	- Britannia. A Journal of Romano-British and Kindred Studies. The Society for the Promotion of Roman Studies. Cambridge.
Brukenthal	- Brukenthal. Acta Musei. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
BSAF	- Bulletin de la Société Nationale des Antiquaires de France. Paris.
BSHNT	- Bulletin de la Société d'Histoire Naturelle de Toulouse. Toulouse.
BSNR	- Buletinul Societății Numismatice Române. Societatea Numismatică Română. București.
BTh	- Bibliotheca Thracologica. Institutul Român de Tracologie, București.
Buletin foaie oficială	- Buletin foaie oficială. Iași.
BulletinAMNH	- Bulletin of the American Museum of Natural History. New York.
BulletinSGF	- Bulletin d'Société Géologique France. Paris.
Buridava	- Buridava. Studii și materiale. Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoteanu” Vâlcea. Râmnicu Vâlcea
BV	- Bayerische Vorgeschichtblätter. München.
CA	- Cercetări arheologice. Muzeul Național de Istorie a României. București.
CAANT	- Cercetări arheologice în aria nord-tracă. București.
CAn	- Current Anthropology. Chicago.
Carnets de Géologie	- Carnets de Géologie. Brest.
CCA	- Cronica cercetărilor arheologice. București.
CCGG	- Cahiers du Centre Gustave Glotz. Sorbonne (Paris).
CFS	- Courier Forschungsinstitut Senckenberg, Senckenberg Forschungsinstitut und Naturmuseum. Frankfurt am Main.
Ciências da Terra (UNL)	- Ciências da Terra (UNL). Earth Sciences Journal. Caparica.
ClausthalerGeo	- Clausthaler Geowissenschaften. Institut für Geologie und Paläontologie. Clausthal-Zellerfeld.

Lista abrevierilor

CMPUMichigan	- Contributions from the Museum Paleontology. The University of Michigan. Michigan.
Codrul Cosminului	- Codrul Cosminului, Seria Nouă. Analele Științifice de Istorie, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava. Suceava
CommArchHung	- Communicationes Archaeologicae Hungariae, Magyar Némzeti Múzeum. Budapesta.
Communications	- Communications. École Des Hautes Étude en Science Sociales – Centre D’Études Transdisciplinaires (Sociologie, Anthropologie, Politiques), Paris.
Copeia	- Copeia. American Society of Ichthyologists and Herpetologists. New York.
Corviniana	- Corviniana. Acta Musei Corvinensis. Hunedoara.
CRAcadSciParis	- Comptes Rendus De L’Academie Des Sciences. Serie II, Fascicule A - sciences de la Terre et des Planetes. Paris.
CretaceousRes	- Cretaceous Research. Published by Elsevier.
Crisia	- Crisia. Culegere de materiale și studii. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea.
Cultura creștină	- Cultura creștină. Publicație apărută sub egida Mitropoliei Române Unite cu Roma Greco-Catolică și a Facultății de Teologie Greco-Catolică din Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Departamentul Blaj. Blaj.
Cumania	- Bács - kiskun Megyei Múzeumok Közleményei. Kecskemét.
Dacia	- Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I, (1924) - XII (1948). Nouvelle série: Revue d’archéologie et d’histoire ancienne. București.
Danubius	- Danubius. Muzeul de Istorie Galați. Galați.
DMÉ	- A Debreceni déri Múzeum Évkönyve. Debrecen.
Dolgozatok	- Dolgozatok az Erdély Nemzeti Múzeum Érem - és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
DolgSzeged	- Dolgozatok. A. M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem Archaeologiai Intézetéből. Szeged.
DP	- Documenta Praehistorica. Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika v sloveniji. Ljubljana.
Drobeta	- Drobeta. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta Turnu-Severin.
Dumerilia	- Dumerilia. Association des amis du laboratoire des reptiles et amphibiens du Muséum = AALRAM. Paris.
Eclogae	- Eclogae Geologicae Helvetiae. Swiss Journal of Geosciences. Swiss Geological Society. Zürich.
EHR	- The English Historical Review. Oxford University Press (UK).
Environment & Progress	- Environment & Progress. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca. Facultatea de Știința și Ingineria Mediului. Cluj-Napoca.
EphNap	- Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca. Cluj-Napoca.
ErdMúzÉvk	- Erdélyi Múzeum Egyesület Évkönyve. Kolosvár (Cluj).
EstudiosAlava	- Estudios del Museo de Ciencias Naturales de Alava. Vitoria.
Eurasia Antiqua	- Eurasia Antiqua. Zeitschrift für Archäologie Eurasiens. Mainz am Rhein.

Lista abrevierilor

FbÖst	- Fundberichte aus Österreich. Wien.
FK	- Földtani közlöny. Magyarhoni földtani tarsulat folyóirata. Budapest.
FöldrKözl	- Földrajzi Közlemények. Budapest.
FoliaArch	- Folia Archaeologica. Magyar Történeti Múzeum. Budapest.
Gemina	- Gemina. Timișoara.
Geodiversitas	- Geodiversitas. Museum National d'Histoire Naturelle Paris. Paris.
Gerión	- Gerión. Revista de historia antigua, Universidad Complutense de Madrid. Madrid.
Germania	- Germania. Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main.
Godišnjak	- Godišnjak. Jahrbuch Knjiga. Sarajevo-Heidelberg.
HAC	- Historiae Augustae Colloquia Nova Series. Bari.
Hantkeniana	- Hantkeniana. Periodical of the Department of Palaeontology, Eötvös University. Budapest.
Hermes	- Hermes. Zeitschrift für klassische Philologie. Stuttgart.
Hesperia	- Hesperia. Journal of American School of Classical Studies at Athens. Athens.
Hierasus	- Hierasus. Muzeul Județean Botoșani. Botoșani.
HJ	- The Historical Journal. University of Cambridge (UK).
Hrisovul	- Hrisovul. Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”. Facultatea de Arhivistică. București.
HTRTÉ	- A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyvei (1880-1913). Deva.
HU	- Historia Urbana. Institutul de Cercetări Socio-Umane. Sibiu.
IA	- International Affairs. Royal Institute of International Affairs. London.
Instrumentum	- Instrumentum (Bulletin du Groupe de travail europeen sur l'artisanat et les productions manufacturées dans l'Antiquité. Montagnac.
Ioan Neculce	- Ioan Neculce. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei. Iași.
Iranica Antiqua	- Iranica Antiqua. Leiden.
Istros	- Istros. Muzeul Brăilei. Brăila.
Îndrumător pastoral	- Îndrumător pastoral. Episcopia Ortodoxă Română de Alba Iulia. Alba Iulia
JAMÉ	- A Nyiregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve. Nyiregyháza.
JAMT	- Journal of Archaeological Method and Theory. New York.
JCH	- Journal of Contemporary History. University of Cambridge (UK), University of Wisconsin at Madison (USA).
JMH	- The Journal of Modern History. University of Chicago.
JMV	- Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte. Halle (Saale).
JRGZM	- Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz. Mainz.
JRS	- The Journal of Roman Studies. London.
JSP	- Journal of Systematic Palaeontology. British Natural History Museum. London.

Lista abrevierilor

JTa	- Journal of Taphonomy. Paleontological Network Foundation.
Klio	- Klio. Beiträge zur Alten Geschichte. Berlin.
Korunk	- Korunk. Kolozsvár. Cluj-Napoca.
KözIDebrecen	- Közlemények a Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetem Régészeti Intézetéből. Debrecen.
Latomus	- Latomus. Revue d'études latines. Bruxelles.
MA	- Mitropolia Ardealului. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiei Alba Iuliei și Episcopiei Oradei. Sibiu (1956-1991). A continuat <i>Revista Teologică</i> , (1907-1947) și este continuată de aceeași revistă.
MAGW	- Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien. Wien (1912-1941).
Marburger Studien	- Marburger Studien. Marburg.
Marisia	- Marisia. Studii și Materiale. Târgu Mureș.
Marmatia	- Marmatia. Baia Mare.
Mas de las Matas	- Mas de las Matas. Grupo de Estudios Mastnos. Mas de las Matas.
Materiale	- Materiale și cercetări arheologice. București.
MBGAEU	- Mitteilungen der Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. Berlin.
MedTrans	- Mediaevalia Transilvanica. Satu-Mare.
MÉFRA	- Mélanges de l'École française de Rome. Antiquité. Roma.
Mehedinți	- Mehedinți - Istorie și cultură. Drobeta Turnu Severin.
MemAntiq	- Memoria Antiquitatis. Complexul Muzeal Județean Neamț. Piatra Neamț.
MemMNHistNat	- Memoires du Museum National d'Histoire Naturelle - Serie C: Sciences de la Terre. Paris.
MemPadova	- Memorie degli Istituti di Geologia e Mineralogia dell'Universita di Padova. Padova.
MES	- Middle Eastern Studies. The University of Texas at Austin.
MFME StudArch	- A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Studia Archaeologica. Szeged.
MIAK	- Materialy i issledovanija po archeologii Kubani. Krasnodar.
MittUngGeo	- Mitteilungen aus den Jahrbuch der Kön. Ungarische Geologischen Anstalt. Budapest.
MKÉ	- Múzeumi és Könyvtári Értésítő. Budapest.
MKFIÉ	- A Magyar Királyi Földtani Intézet Évkönyve. Mitteilungen aus dem Jahrbuch der Kgl. ungar. Geolog. Anstalt. Annales Institutii Regii Hungarici Geologici. Budapest.
MN	- Muzeul Național de Istorie a României. București.
MÖSTA	- Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs. Österreichischen Staatsarchiv. Wien.
Natl Geogr Res	- National Geographic Research Journal. Washington, D.C.
NeuesJahrGP	- Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie Monatschafte. Stuttgart.
NTS	- The Nordic Textile Journal. University College of Borås. The Swedish School of Textiles.
OJA	- Oxford Journal of Archaeology, Blackwell Publishing Inc.

Lista abrevierilor

ÓL	- Ósrégészeti Levelek. Prehistoric newsletter. Budapest.
Oltenia	- Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie – Istorie. Craiova.
OpuscArchaeol	- Opuscula Archaeologica Radovi Arheološkog zavoda. Zagreb.
Oryctos	- Oryctos. Musée des Dinosaures d'Espéraza.
PA	- Patrimonium Apulense. Alba Iulia.
PalaeoAfricana	- Palaeontologia Africana. Annals of the Bernard Price Institute for Palaeontological Research, University of the Witwatersrand. Witwatersrand. Johannesburg.
Paleobiology	- Paleobiology. The Paleontological Society. Gainesville.
Palevol	- Palevol. Comptes Rendus de l'Académie des sciences. Issy-les-Moulineaux.
Pallas	- Pallas. Revue d'études antiques. Université du Mirail. Toulouse.
PamArch	- Památky archeologické. Praha.
PAS	- Prähistorische Archäologie in Südosteuropa. Berlin.
PBF	- Prähistorische Bronzefunde. München.
Peuce	- Peuce. Studii și comunicări de istorie veche, arheologie și numismatică. Tulcea.
PLoS ONE	- PLoS ONE. International, peer-reviewed, open-access, online publication.
PNAS	- Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. Washington.
Pontica	- Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Constanța.
PPP	- Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology ("Palaeo3"). An International Journal for the Geo-Sciences.
PPS	- Proceedings of the Prehistoric Society. Cambridge-Londra.
Programm Mühlbach	- Programm des evangelischen Untergymnasium in Mühlbach und der damit verbundenen Lehranstalten. Mühlbach (Sebeș).
PZ	- Prähistorische Zeitschrift. Deutsche Gesellschaft fuer Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Institut für Prähistorische Archäologie. Berlin.
RA	- Revista Arheologică. Institutul de Arheologie și Istorie Veche. Chișinău.
Renașterea	- Renașterea. Cluj-Napoca.
RÉV	- Revue des études latines. Paris.
RevAquitania	- Revue Aquitania. Revue interrégionale d'archéologie. Aquitaine.
RHSEE/RESEE	- Revue Historique du Sud-Est Européen. Academia Română. București și Paris (din 1963 Revue des Études Sud-Est Européennes).
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). București.
RJTRG	- Romanian Journal of Tectonics and Regional Geology. București.
RM	- Revista Muzeelor. București.
RMGM	- Revista Muzeului de Geologie și Mineralogie. Cluj-Napoca.
RMM	- Revista Muzeelor și Monumentelor. București.
RMM-MIA	- Revista Muzeelor și Monumentelor. Monumente Istorice și de Artă. București.

Lista abrevierilor

RRH	- Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
RRL	- Revue Roumaine de Linguistique. Academia Română - Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”. București
RT	- Revista Teologică. Sibiu.
RVM	- Rad Vojvodanskih muzeja. Novi Sad.
SAA	- Studia Antiqua et Archaeologica. Iași.
SAHIR	- Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae. Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași. Iași.
SAI	- Studii și articole de istorie. București.
Sargetia Naturae	- Sargetia. Acta Musei Devensis. Series Scientia Naturae. Deva.
Sargetia	- Sargetia. Buletinul Muzeului județului Hunedoara (Acta Musei Devensis). Deva.
SASTUMA	- Saarbrücker Studien und Materialien zur Altertumskunde. Bonn.
SB	- Studia Bibliologica. București.
SBV	- Studia bibliologica Valachica. Târgoviște.
SC (Științele Naturii)	- Studii și Cercetări (Științele Naturii). Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița.
SCB	- Studii și cercetări de bibliologie. București (1955-1963).
SCIM	- Studii și cercetări de istorie medie. București.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istoria veche. București (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie).
SCN	- Studii și cercetări numismatice. București.
SEER	- The Slavonic and East European Review. University College London.
SlovArch	- Slovenská Archeológia. Nitra.
SMICont	- Studii și materiale de istorie contemporană. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București. București.
SMIMod	- Studii și materiale de istorie modernă. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București. București.
SMK	- Somogyi Muzeumok Kozlemenyei. Somogyi Megyei Muzeumok. Kaposwar.
Starinar	- Starinar, Treća Serija. Arheološki Institut. Beograd.
StComSM	- Studii și comunicări. Muzeul județean Satu Mare. Satu Mare.
StudArch	- Studia Archaeologica. Budapest.
StudGeolSalmanticensia	- Studia Geologica. Salmanticensia. Universidad de Salamanca. Departamento de Geología. Salamanca.
StudiaTGCV	- Studia. Theologia Graeco-Catholica Varadiensis. Oradea.
StudiaUBBG	- Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”. Series Geologia. Cluj-Napoca.
StudiaUBBH	- Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”. Series Historia. Cluj-Napoca.
Študijne Zvesti AUSAV	- Študijne Zvesti. Archeologickeho Ustavu Slovenskei Akademie Vied. Nitra.
Suceava	- Anuarul Muzeului Județean. Suceava.
SympThrac	- Symposia Thracologica. Institutul Român de Tracologie.
Terra Sebus	- Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Sebeș.
Thraco-Dacia	- Thraco-Dacia. Institutul Român de Tracologie. București.

Lista abrevierilor

Tibiscum	- Tibiscum. Studii și Comunicări de Istorie și Etnografie. Caransebeș.
Tibiscus	- Tibiscus. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara (1971-1979).
Tisicum	- Tisicum. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei múzeumok evkönyve. Szolnok.
Transilvania	- Transilvania. Foaia Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. Brașov.
Tyragetia	- Tyragetia. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Chișinău.
UPA	- Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Berlin.
Vjesnik	- Arheološkog muzeja u Zagrebu. Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu. Zagreb.
VZBGW	- Verhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Wien. Wien.
WPZ	- Wiener Prahistorische Zeitschrift. Selbstverlag der Wiener Prahistorischen Gesellschaft. Wien.
Zalai Múzeum	- Zalai Múzeum. Zalaegerszeg.
ZfA	- Zeitschrift für Archäologie. Berlin.
Ziridava	- Ziridava. Muzeul Județean Arad. Arad.